
DOI

УДК 398(477.53)»18»+92 Потебня

Сергій П'ятченко (м. Суми)

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету,

E-mail: pjatachenko@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3504-2855>

Збирач народних пісень Сумщини (до 190-річчя мовознавця, фольклориста, етнографа Олександра Потебні)

*Стаття присвячена аналізу фольклористичної діяльності відомого українського мовознавця, філософа, фольклориста, етнографа, літературознавця Олександра Потебні, більша частина якої припала на терени нинішньої Сумської області, а саме Роменський повіт Полтавської губернії та Охтирський повіт Харківської губернії. Через призму біографічних фактів розглядається специфіка формування наукового світогляду О. Потебні, чільне місце в якому, особливо на ранньому етапі, займала українська народна пісня, до збирання зразків якої він активно долучався протягом свого життя, починаючи зі студентських років. У статті використано комплексний підхід, який поєднує біографічний, історико-культурний та фольклористичний аналіз, а також методи порівняльного дослідження текстів народних пісень та їх варіантів, що дозволяє глибше зрозуміти наукову діяльність Олександра Потебні на теренах Сумщини та сусідніх регіонів. Наукова новизна дослідження полягає у спробі детального окреслення фольклористичної діяльності О. Потебні в конкретному регіоні, яка не лише започаткувала певні традиції, а й отримала своє продовження у подальших дослідженнях протягом ХХ століття. З'ясовано специфіку і завдання фольклористичних записів, які здійснював О. Потебня на теренах Сумщини, встановлено жанрово-тематичні особливості зафіксованих ним народних пісень та їх варіантів. **Висновки.** Наукові праці Олександра Потебні з мовознавства, літературознавства, етнографії та фольклористики значною мірою спираються на матеріали з теренів Сумщини. Його дослідження народної мови й творчості є важливими для пізнання історії та культури цього краю.*

Ключові слова: Олександр Потебня, фольклористика, народна пісня, Харківський університет, Роменщина, Охтирщина.

A collector of folk songs of the sumy region (to the 190th anniversary of the linguist, philosopher, folklorist Oleksandr Potebnia)

Serhii Piatachenko (Sumy, Ukraine),

Candidate of Philological Sciences, (PhD),

Associate Professor, Department of Journalism and Philology,

Sumy State University

E-mail: pjatachenko@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3504-2855>

The article is devoted to the analysis of the folkloristic activity of the prominent Ukrainian linguist, philosopher, folklorist, ethnographer, and literary scholar Oleksandr Potebnia, much of which was carried out in the territory of what is now Sumy region, specifically in Romny County of the Poltava Governorate and Okhtyrka County of the Kharkiv Governorate. Through the prism of biographical facts, the article examines the specifics of Potebnia's scholarly worldview formation, in which Ukrainian folk songs played a key role, especially at the early stage of his academic path. Potebnia actively engaged in the collection of folk song samples throughout his life, starting from his student years. The study employs a comprehensive approach combining biographical, historical-cultural, and folkloristic analysis, along with comparative methods for examining folk song texts and their variants. This allows for a deeper understanding of Potebnia's research activities in Sumy region and the neighboring areas. The scholarly novelty of the article lies in its detailed examination of Potebnia's folkloristic work in a specific region, which not only initiated

certain research traditions but also laid the groundwork for continued studies throughout the 20th century. The article identifies the nature and objectives of Potebnia's folkloric recordings in Sumy region, as well as the genre and thematic features of the documented folk songs and their variants. Conclusions. Oleksandr Potebnia's scholarly works in linguistics, literary studies, ethnography, and folklore are largely based on materials collected in Sumy region and adjacent territories. His studies of folk language and creativity are essential for understanding the historical and cultural heritage of this region.

Key words: *Oleksandr Potebnia, folkloristics, folk song, Kharkiv University, Romny region, Okhtyrka region.*

22 вересня цього року виповнюється 190 років від дня народження нашого земляка, українського мовознавця, філософа, фольклориста, етнографа, літературознавця, доктора філологічних наук, професора Олександра Опанасовича Потебні (1835–1891).

Фольклорист, етнограф і літературознавець Микола Сумцов називав О. Потебню глибоким вченим, гідним викладачем, людиною шляхетної душі: «Це була першокласна розумова сила, рівної якій не було на історико-філологічному факультеті Харківського університету за всі 85 років його існування, і немає зараз серед філологів усього слов'янського світу»¹. Мовознавець і літературознавець Дмитро Овсянко-Куликовський писав про О. Потебню: «Вплив нашого вченого на західно-європейську науку був, без усілякого перебільшення, дуже значним, і його ім'я буде по праву передане майбутнім століттям як одне з найславніших імен науки»². «Постать Олександра Потебні, – зазначав філолог-славіст Костянтин Чехович, – коли до неї хоч трохи наблизитися, виростає до таких могутніх розмірів, що для ока дослідника не легко схопити те, що найважливіше, щоби не загубитися у подробицях»³. У 1920 році Українська академія наук запланувала 20-титомне видання праць Потебні, проте цим планам не судилося втілитися в життя й до сьогодні. Осмислення постаті і спадщини О. Потебні відбувалося зусиллями низки українських вчених – починаючи від Миколи Сумцова і Дмитра Багалія до Юрія Шевельова, Віри Франчук, Миколи Дмитренка та інших сучасних дослідників.

Народився Олександр Потебня на хуторі Маневі поблизу села Гаврилівки Роменського

повіту Полтавської губернії (нині село Гаврилівка Роменського району Сумської області). На цьому хуторі його батько, уродженець села Перекопівки Роменського повіту, оселився після відставки зі служби у чині штабс-капітана у 1832 році та одружився з Марією Іванівною Марковою, яка мешкала на сусідньому хуторі Марківському. «За походженням з батьківської та материнської сторони я належу до тієї меншості малоросійського козацтва, яка протягом XVIII століття набула прав російського дворянства, – зазначав у своїй автобіографії О. Потебня. – Моє прізвище є прізвищем одного з моїх предків, яке він одержав, мабуть, серед військових людей»⁴. Він завжди пам'ятав про своє коріння, і, як зазначав славіст-мовознавець Юрій Шевельов, «Потебня ніколи не зрікався свого українського походження»⁵.

Олександрові не виповнилося й двох років, як батько продав хутір Манів, і молода сім'я перебралася до Ромна, де батько влаштувався доглядачем імператорських конюшень. Тут пройшло раннє дитинство хлопчика, який, втім, більшість часу проводив у своєї бабусі Маркової на хуторі. Від неї він почув безліч казок, легенд та пісень. Про цей час О. Потебня писав: «У ранньому дитинстві довгий час жив на іншому хуторі поблизу козачого села Перекопівка, звідки родом мій батько, в будинку своєї бабки по матері, де на той час говорили українською. Оскільки найближчі до Ромна гімназії були в Полтаві, Харкові і Києві і вчитися ближче було ніде, то батьки погодилися віддати мене на виховання бездітному дядьку по матері А. І. Маркову, який був тоді і до смерті старшим учителем російської мови і словесності в Радомській

² Овсянко-Куликовський Д. А. А. Потебня как языковед-мыслитель. Киев, 1893. С. 59.

¹ Сумцов Н. Ф. Памяти Александра Афанасьевича Потебни. Харьков, 1892. С. 8–9.

³ Чехович К. Олександр Потебня – український мислитель-лінгвіст. Варшава, 1931. С. 5.

⁴ Потебня О. О. Автобіографія // Олександр Потебня. Мова, національність, денаціоналізація: статті і фрагменти / упорядкув. і вст. стаття Ю. Шевельова. Нью-Йорк, 1992. С. 49.

⁵ Шевельов Юрій. Олександр Потебня і українське питання. Спроба реконструкції цілісного образу науковця // Олександр Потебня. Мова, національність, денаціоналізація: статті і фрагменти / упорядкув. і вст. стаття Ю. Шевельова. Нью-Йорк, 1992. С. 14.

гімназії, у тодішньому Царстві Польському»⁶. Подальше життя хлопця було пов'язане з Радомською чоловічою гімназією, куди семирічного Олександра відправили у 1844 році під опіку Олексія Івановича Маркова – брата Марії Іванівни, який працював викладачем словесності у цій гімназії. Навчання в ній велося польською мовою. Закінчив її Олександр у 1851 році, і цього ж року вступив на юридичний факультет Харківського університету, а через рік перевівся на історико-філологічний.

Під час навчання в університеті О. Потебня познайомився зі студентом медичного факультету Михайлом Ніговським, який захоплювався народними піснями, записував їх та щедро ділився з іншими студентами книжками з історії України та фольклорними збірками. Пантелеймон Куліш у 1855 році повідомляв у листі Василеві Білозерському, що М. Ніговський передав йому збірник зі своїми записами, куди увійшло 1160 народних пісень. Записав він також кілька дум від відомих кобзарів Харківщини. О. Потебня зазначав, що «рукописний збірник Ніговського був завтовшки з аршин in fol. Сумніваюся, що весь він дістався пізнішим збирачам і видавцям»⁷.

Саме під впливом Михайла Ніговського О. Потебня перейшов з другого курсу юридичного факультету на перший курс історико-філологічного, щоб глибше зануритися в історико-культурну спадщину України. Другим фактором, який задав науковий вектор майбутньому вченому, був вплив його викладачів Петра Лавровського і Амвросія Метлинського – поета-романтика і активного збирача народної пісенності. Їхні погляди на українську мову, природу народної творчості та культурний розвиток України виявилися напрочуд близькими О. Потебні. Ігнат Житецький писав про нього, що «змалку він був людиною «книжною», з половини 50-х років захопився українською етнографією та лінгвістикою (впливи Ніговського, братів Лавровських) і з того часу самовіддано працював у галузях науки, не пориваючи зв'язків з українськими громадськими справами»⁸. У своїй автобіографії О. По-

тебня зазначав, що «в Харкові, який був тоді містом більш українським, ніж зараз, я освіжив враження свого дитинства і перечитав майже все, що було тоді українською мовою і з історії України»⁹.

Під час університетського навчання остаточно викристалізувалися закладені з дитинства погляди на народ і його творчість. «О. Потебня досить рано усвідомив суспільно-культурне значення збирання фольклорних матеріалів, – зазначав Микола Дмитренко. – У родині співали, розповідали казки, легенди, перекази, загадували казки, вплітали в розмови численні прислів'я та приказки. Багатим був і світ повір'їв, прикмет, обрядодій, звичаїв. Важливу роль відігравали спогади, перекази. Про це вчений неодноразово згадував у своїх листах, наукових працях. Його перші записи зразків усної народної творчості від рідних (зокрема, від тітки Параски Юхимівни Потебні), від жінок із Валківського повіту датуються початком 1850-х років»¹⁰. У цей же час він передав свої записи пісень професорові А. Метлинському, який готував до друку збірник народних пісень.

По завершенню навчання в університеті О. Потебня підготував і видав магістерську дисертацію «Про деякі символи в слов'янській народній поезії», яка була заснована на народно-пісенному матеріалі, який він запозичив зі збірників народної творчості А. Метлинського, П. Куліша, О. Терещенка та інших збирачів фольклору, а також активно використав власні записи народних пісень. Це дослідження визначило подальший науковий напрямок О. Потебні, який вивчав народну творчість в органічній єдності складових елементів та в конкретних зв'язках із народним побутом, звичаями, обрядами, з життям народних мас.

Це вимагало постійного живого спілкування з носіями народної пісні, що спонукало О. Потебню бути не лише лінгвістом, але й фольклористом та етнографом. У працях вченого багато згадок та посилянь на власні записи, здійснені ним, зокрема, на Роменщині та Охтирщині. Сам

⁶ Потебня О.О. Автобіографія... С. 49.

⁷ Потебня О.О. Автобіографія... С. 49.

⁸ Житецький Ігнат. О.О. Потебня і Харківська громада в 1861-63 рр. (Із щоденника та листування В.С.Гнилосирова) // За сто літ : Матеріали з громадського й літературного життя України XIX і початків XX століття. Кн. 1 : (Записок б[увшої] Історичної секції Українського наукового товариства в Києві. Т. XXIV) / Під редакцією голови секції акад. Михайла Грушевського. [Київ]: Державне видавництво України, 1927. С. 73.

⁹ Потебня О.О. Автобіографія... С. 49.

¹⁰ Дмитренко М. К. Олександр Потебня як фольклорист: монографія. Київ: Видавництво «Сталь», 2012. С.45.

Потебня знав напам'ять безліч народних пісень, був неабияким їх виконавцем та грав на декількох музичних інструментах, народні пісні з його голосу записував композитор Микола Лисенко.

У Харкові Потебня зблизився з гуртком харківських громадівців, зокрема, з Василем Гнилошировим та Андрієм Шимановим. Учасники громадівського руху робили відчутний внесок у просвітницьку діяльність, поширюючи серед народу українські так звані «метелики» – невеличкі науково-популярні книжечки. У них доступною мовою викладалися знання про природні й фізичні явища, а також публікувалися короткі оповідання на різноманітні теми українською мовою. Видавав ці «метелики» у своїй друкарні в Петербурзі Пантелеймон Куліш.

Як згадував В. Гнилоширов, під час їхнього знайомства «заговорили про пісні, і тут Олександр Опанасович запалився, витягнув цілий стос паперів, що рябіли рідними та германськими піснями, знайшлося кілька мотивів, записаних за нотами, теж пригадалося чимало – і почали гуртом заспівувати»¹¹.

Народна пісня була однією з головних тем обговорень в середовищі молодих харківських громадівців, серед яких О. Потебня користувався неабияким авторитетом. «Теплий парень, – писав про нього В. Гнилоширов, – спасибі йому; ніяк не переслухаєш його, як піде балакати; до пісень аж труситься, бо певно зна в них силу»¹².

Саме з Василем Гнилошировим, який, перервавши навчання в університеті і склавши іспит на звання вчителя, обійняв посаду викладача в Охтирській повітовій школі, О. Потебня організував свою фольклорну експедицію з метою глибшого пізнання народу. Василь Гнилоширов уже мав досвід таких «ходінь в народ» – улітку 1861 року, перевдягнутий у селянський одяг, він пройшовся селами та містами Харківщини, поширюючи українські книжки та читаючи селянам твори Шевченка, і опублікував у 1862 році в журналі «Основа» нарис «П'ять день з життя харківського студента» з підзаголовком «Вічній пам'яті Шевченка»¹³.

У 1862 році О. Потебня надіслав листа Василеві Гнилоширову з пропозицією провести спільну експедицію: «До діла б було мені, коханий земляче, об'їхати або й пішки обійти якусь невелику частину України та придивитися і прислухатися до народного життя й мови. Тепер ось намірилися ми їхати літом (якщо несподіване не завадить) удвох із Чириковим, а Вас третього просимо до товариства. Самі знаєте, що вас нам дуже треба, бо я змалку усе з книжками возився, а до простого чоловіка і слова сказати не вмію, і він [Чириков] увесь свій вік у городі пробував... Куди їхати, і сам ще не знаю, доведеться, мабуть, бути в Ромні, бо пан Лобко хотів би туди дати Вам комісію»¹⁴. Потебня хотів під час цієї мандрівки вбратися в народний одяг: «Чи не можна б купити мені у Ахтирці сорочку хорошу мережену із маленьким коміром? Як можна, то пишіть, скільки на се грошей треба. Треба б мені було й свити, так багато заважить, як висилати по поchtі. Штани сині китайкові я собі й тут пошив»¹⁵. «Приїдемо до вас у Ахтирку 5 або 6 іюня. До 10 можемо у вас там підождати, – писав О. Потебня В. Гнилоширову 11 травня 1862 року. – Я уже не сподівався із вами їхати, бо мене се літо мають послати за границю. Тепер же розсудив, раз, що свого слова цураться не приходиться, а друге, що поки бумага з Петербурга прийде, можна, поїздивши, та і додому вернуться. Буває так, що і передумують»¹⁶.

В. Гнилоширов запропонував розпочати експедицію з Охтирки, і О. Потебня та Г. Чириков прибули до нього 18 червня 1862 року. Як зазначав В. Гнилоширов у своєму щоденнику, вони «тепло зустрілися, поговорили, закусили, увечері з'їздили на Ворскло, скупалися»¹⁷. Кілька днів в Охтирці друзі спілкувалися з місцевим населенням, записували пісні, а невдовзі виїхали до Полтави, де перебували до кінця червня, коли О. Потебні потрібно було терміново перервати поїздку у зв'язку з від'їздом закордон для професорського стажування. Утім, дослідниця Віра Франчук стверджує, що такий поспіх стався через особисті обставини: «Розшуки в архівах показали, що саме в червні 1862 р. пішов з життя

¹¹ *Житецький Ігнат*. О.О. Потебня і Харківська громада... С. 73.

¹² Там само. С. 74.

¹³ *Гавриш А.* (Гнилоширов В.) Пять день з життя X-го студента // *Основа*. 1862. № 9. С. 60–73.

¹⁴ *Житецький Ігнат*. О.О. Потебня і Харківська громада... С. 74.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само. С. 75.

наймолодший з братів Олександра Опанасовича Петро, вихованець Московського кадетського корпусу. Як це сталося, з'ясувати не вдалося, проте немає сумніву, що Потебня негайно вирушив додому, одержавши повідомлення про смерть брата»¹⁸.

Наступного 1863 року в Петербурзі вийшло рукописне пісенне зібрання О. Потебні «Українські пісні, видані коштом О. С. Балліної». Власниця книжкової крамниці в Харкові Олена Балліна профінансувала це важливе в українській фольклористиці видання, яке містило не лише тексти, а й мелодії записаних О. Потебнею пісень.

У книзі ім'я збирача не вказується, проте сам Потебня пізніше писав: «Усі пісні і голоси в цьому виданні записані мною в Харкові і Ромні і видані хоч за моєю згодою, але під час моєї тривалої відсутності, без будь-якої участі з мого боку і з великими помилками»¹⁹.

У збірці вміщено 63 народних пісні: 56 текстів з мелодіями і 7 мелодій з підтекстовками – календарно-обрядові, родинно-побутові, соціально-побутові, жартівливі тощо. Серед них були й пісні, записані під час спільної з В. Гнилосириковим етнографічної мандрівки. Збірка отримала високі оцінки сучасників і, як справедливо вважає З. Василенко, «належить до найкваліфікованіших нотних видань передлисенківського періоду і має велику наукову цінність»²⁰.

Протягом усього життя вчений старанно фіксував унікальні зразки народної поезії. Майже щороку він записував народні пісні у Харкові, Ромні, селах Роменського повіту та інших місцях. Він активно листувався з відомими збирачами, йому надсилали записи народних пісень з усіх куточків України, які згодом ставали об'єктами наукових досліджень. До збирацької діяльності він спонукав свого племінника Івана Манжуру, який згодом став відомим фольклористом та поетом, орієнтованим на народну творчість.

Власні записи О. Потебні часто потрапляли до багатьох тогочасних збірників. Проте велика

кількість його записів не побачила світу за життя вченого. Основна частина пісенного зібрання О. Потебні зберігається в Інституті рукопису Центральної наукової бібліотеки України ім. В. Вернадського. «Рукописна спадщина О. О. Потебні-збирача була колосальною. Навіть та частка записів, що виявлена в архівах, вражає своїм обсягом, а найголовніше – високою якістю фіксації оригінальних пісенних текстів та мелодій», – зазначав Микола Дмитренко, упорядник збірки «Українські народні пісні в записах Олександра Потебні», яка вийшла у 1988 році²¹.

До неї увійшли не тільки усі раніше опубліковані тексти, а й віднайдені в архівах. Ці майже три з половиною сотні текстів є унікальною мистецькою спадщиною українського народу. На жаль, більшість пісень записувачем не паспортизовано, часто відсутні вказівки на час, місце запису, немає згадки про виконавців. Проте, як зазначає М. Дмитренко, «нами виявлено кілька десятків пісень, після тексту яких зазначено прізвище О. Потебні, а часом тільки місця, де він записував: «Перекопівка», «Ромен. у.», «Валковский у.», «Охтирка» та ін. Майже всі вони є в збірці, що її видала О. Балліна, чи в згаданих чотирьох зошитах»²².

Завдяки збирацькій діяльності О. Потебні до нас дійшли унікальні зразки народно-пісенної творчості середини ХІХ століття з теренів сучасної Сумщини, а саме Роменщини (місто Ромен, Гаврилівка, Перекопівка та інші села) та Охтирщини (Охтирка та навколишні села). Вражає жанрово-тематичне багатство пісенних зразків цього регіону, повнота текстів та їхня яскрава образність.

Записуючи народні пісні, О. Потебня надзвичайно уважно ставився до кожного варіанта того чи іншого твору. Учений прийшов до висновку, що «пісня впродовж свого життя є не одним твором, а низкою варіантів»²³. Саме тому одного разу зафіксований і опублікований твір, на думку Потебні, не дає повного уявлення про його форму і зміст, оскільки «нам дається лише

¹⁸ Франчук В.Ю. Олександр Опанасович Потебня. Сторінки життя і наукової діяльності. Київ, Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. С. 90

¹⁹ Потебня А.А. Объяснение малорусских и сродных народных песен. Т. II. Колядки и щедровки. Варшава, 1887. С. 637, примітка

²⁰ Василенко З.І. Фольклористична діяльність М.В. Лисенка. Київ: Наукова думка, 1972. С. 43-44.

²¹ Українські народні пісні в записах Олександра Потебні / Упоряд., вступ. ст. і приміт. М. К. Дмитренка. К.: Муз. Україна, 1988. 311 с.

²² Дмитренко М. Олександр Потебня як фольклорист. Монографія. Київ. видавництво «Сталь», 2012. С. 51.

²³ Потебня А.А. Из записок по теории словесности. Харьков, 1905. С. 143.

декілька точок руху, недостатніх для визначення проміжного шляху. Для історії і теорії народної поезії необхідне якомога більше число варіантів, вихоплених із течії у можливій конкретності і точності»²⁴. З огляду на це положення, надзвичайно важливими є подальші записи народних пісень у цих регіонах. Зокрема, унікальну можливість простежити часову трансформацію варіантів народних пісень, записаних О. Потебнею, дають фольклорні записи фольклориста, просвітянина і педагога Павла Гнідича, здійснені ним на Роменщині через півстоліття. Півтори тисячі пісень та їх варіантів, записаних П. Гнідичем у тому ж регіоні, де збирав фольклор О. Потебня, дають цікавий матеріал для зіставлення²⁵.

Згодом шляхами П. Гнідича організував експедицію фольклорист і літературознавець Григорій Нудьга. У листі до автора цієї статті він писав у 1994 році: «У 1936 році, ще будучи студентом Київського державного університету, я від Студентського наукового товариства організував фольклорну експедицію в Талалаївський район (головно с. Бацмани, Гаврилівка та ін.) по слідах записів П. Гнідича (1916)»²⁶. Подальші записи з Роменщини, зокрема, здійснені Валентином Дубравним у 1960-х–1970-х роках, доповнюють та урізноманітнюють народно-пісенну палітру цього регіону, дослідження якої було на науковому рівні започатковане Олександром Потебнею.

Висновки. Олександр Потебня – постать виняткового значення для української науки й

культури, спадщина якого охоплює мовознавство, літературознавство, етнографію та фольклористику. Його глибоке усвідомлення ролі народної творчості як джерела національної ідентичності сформувалося ще в дитинстві й знайшло плідне втілення у подальшій науковій та збирацькій діяльності. Записи фольклору, здійснені Потебнею на теренах Сумщини – зокрема Роменщини та Охтирщини, – не лише фіксують унікальні зразки народної пісенності середини XIX століття, але й стали науковим фундаментом для подальших досліджень української усної традиції.

Його збирацька праця була не механічним записуванням пісень, а глибоким аналітичним процесом, що базувався на розумінні варіативної природи фольклору. Висока наукова вартість записаного ним матеріалу підтверджується пізнішими зіставленнями з піснями, записаними іншими фольклористами у тих самих регіонах, що дозволяє простежити трансформацію текстів у часі.

Наукова спадщина Потебні, зокрема його фольклористичні студії, є надзвичайно важливою сьогодні, адже поєднує академічну глибину з живим інтересом до українського народу та його культурної спадщини. Вивчення його праць і дослідження зібраного ним матеріалу має не лише історичне, а й актуальне значення – як для розуміння процесів формування української національної ідентичності, так і для збереження нематеріальної культурної спадщини.

References

1. Dmytrenko, M. (2012). *Oleksandr Potebnia yak fol'kloryst*. Kyiv: Stal'. [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, M. (Ed.). (1988). *Ukrains'ki narodni pisenni v zapysakh Oleksandra Potebni*. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Franchuk, V. (2012). *Oleksandr Opanasovych Potebnia. Storinky zhyttia i naukovoї diial'nosti*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
4. P'iatachenko, S. (2004). Varianty narodnykh pisen' iz Romenshchyny u zapysakh O. O. Potebni i P. O. Hnidycha. *O. O. Potebnia i aktual'ni pytannia movy ta kultury: Zbirnyk naukovykh prats'* (V. Yu. Franchuk, Ed.). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
5. P'iatachenko, S. (2006). Pavlo Hnidych i rozvytok fol'klorystychnoi dumky na Sumshchyni na pochatku XX stolittia. *Narodna tvorchist' ta etnohrafia*, (5). [in Ukrainian].
6. Shevelov, Yu. (1992). Oleksander Potebnia i ukrains'ke pytannia. Sproba rekonstruktsii tsilisnoho obrazu naukovtsia. *Oleksander Potebnia. Mova, natsional'nist', denatsionalizatsiia: stati i fragmenty* (Yu. Shevelov, Ed.). New York. [in Ukrainian].

²⁴ Там само.

²⁵ П'ятченко С.В. Варіанти народних пісень із Роменщини у записах О.О. Потебні і П.О. Гнідича // О.О. Потебня й актуальні питання мови та культури: Зб. наук. праць / НАН України. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Відп. ред. В.Ю.Франчук. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2004. С. 352–360.

²⁶ П'ятченко С.В. Павло Гнідич і розвиток фольклористичної думки на Сумщині на поч. XX ст. // Народна творчість та етнографія. 2006. № 5. С. 93–98.

References

1. Dmytrenko, M. (2012). *Oleksandr Potebnia yak fol'kloryst*. Kyiv: Stal'. [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, M. (Ed.). (1988). *Ukrains'ki narodni pisenni v zapysakh Oleksandra Potebni*. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Franchuk, V. (2012). *Oleksandr Opanasovych Potebnia. Storinky zhyttia i naukovoï diial'nosti*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
4. P'iatachenko, S. (2004). Varianty narodnykh pisen' iz Romenshchyny u zapysakh O. O. Potebni i P. O. Hnidycha. *O. O. Potebnia i aktual'ni pytannia movy ta kultury: Zbirnyk naukovykh prats'* (V. Yu. Franchuk, Ed.). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
5. P'iatachenko, S. (2006). Pavlo Hnidych i rozvytok fol'klorystychnoi dumky na Sumshchyni na pochatku XX stolittia. *Narodna tvorchist' ta etnohrafïia*, (5). [in Ukrainian].
6. Shevelov, Yu. (1992). Oleksander Potebnia i ukrains'ke pytannia. Sproba rekonstruktsii tsilisnoho obrazu naukovtsia. *Oleksander Potebnia. Mova, natsional'nist', denatsionalizatsiia: stati i fragmenty* (Yu. Shevelov, Ed.). New York. [in Ukrainian].